

ԱՆՃԵԼ Կ. ՔՅՈՒՐՔՅԱՆ, ԼԻԼԻԹ Ա. ՏԵՐ-ՂՐԻՂՈՐՅԱՆ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Ուսուցչի ձեռնարկ

ԼԻԼԻԹ
ԼՈՍՏԱՆԻ ԿՈՒՆՎԵՐՍԻՏԵՏ
ՔՅՈՒՐՔՅԱՆ 12
(274) 82 88 48
(274) 82 88 81

Երևան 2007

ՀՏՈՒ 372.8:809.188.1
ՊԱՂ 74.261.4
Ք 709

Չաստատված է ՀՀ կրթության և
գիտության նախարարության կողմից

Քյուրբջյան Անժել Ն., Տեր-Պրիգորյան Լիլիթ Ա.
Ք 709 «Շողիկ» Այրբնարան: Ուսուցչի ձեռնարկ. - Եր.: Էդիթ
Պրինտ, 2007. – 64 էջ:

4306010200
Ք 789(01)2007 2007թ

ՊԱՂ 74 261 4

ISBN 978-99941-61-72-0
© Էդիթ Պրինտ և իրավապաշտպան, 2007թ.
© Քյուրբջյան Ա., Տեր-Պրիգորյան Լ., 2007թ.

**ՎԵՃ ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵՊԱՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ
ԱՌՆՆԱՆԱՀԱՅՏԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Վեց փարեկան երեխաները Լազես փարթերվում են յոթ փարեկաններից և՛ իրենց մտավոր զարգացման մակարդակով, և՛ լիզվական կարողություններով, և՛ աշխարհորենմանք, և՛ ֆիզիկական ու ֆիզիոլոգիական հետազոտություններով, և՛ հոգևկան առանձնահատկություններով, և՛ մտավոր հետազոտություններով: Ահա քն ինչո՛ւ անիրաճելի է երեխաների հանդեպ համապատասխան մտրեցման, վերաբերմանքի, նյութի քացաբման ու ամրապնդման, ամփոփման ու մրանանգման նոր ձևեր ու եղանակներ մշակել:

Երեխաների ուսուցումը այս փարիցում նպարակահարմար է իրականացնել խաղի ճանապարհով: «Անկեի շար խաղ, որախոջյուն ու զվարճալից պերք է լինի, և համանարարտ քիչ՝ ուրջ աշխարանք, սվկի քիչ՝ պարարտրանք, շար՝ վարճեցում», - այսպես էր գրում պրոֆեսոր Աշոտ Տեր-Գրիգորյանը, որը մեզանում 6 փարեկանների ուսուցման առաջին գիբրափորնի հեղինակն է եղել⁷:

Նոր ծրագրի համաճայն՝ գրաճանաչությունը երկպարում է մինչև զարուհ, սակայն պակասում են շարարական դասաճամկը (7d):

Բավական երկարել է գրաճանաչության նախապարարարական փուլը (56d): Այն պերք է լինի շար հանգամանալից ու րեւական, քանի որ երեխաները պերք է նախապարարարվեն ուսումնական գործընթացին քն՝ հոգրաներեն, քն՝ ֆիզիկապես և քն՝ լիզվական րեսակերից: «Ընդհանրապես ուսումնական նյութը պերք է մարուցվի փոքր ու մարչկի քաճիններով և պերք է ամրակալվի րեսական վարճությունների, հաճախակի կրկնությունների,ին ու նոր նյութերի, անցածի ու նոր անցնելիքի նպարակահարմար գրագրոմներով»⁸:

Շար քիչ ժամանակ է հարկալված րուն գրուսուցման փուլին:

Այնուամենայնիվ, «Այրենարանում» որոջ հեջյուն-րատերի համար րբված են ամրապնդման լրացուցիչ Լջեր, որոնք ուսուցիչը կարող է անորարաճել անիրաճելիության դեպքում: Ամրապնդման էջ-դասեր նախարեւված են երկրար հեջյունների՝ Լ (Ն),Օ (Դ), երկհեջյուն և եռանեջյուն րատերի՝ Ա, Պ, Ա, ինչպես նաև Ծ-ի համար, ինչը պայմանավորված է երանցից յուրարանեջյորի ուսուցողական առանձնահատ-

⁷ Ա. Ը. Տեր-Գրիգորյան, Վեց փարեկան երեխաները գայրոցում, Երման, «Երայս, 1986, էջ 11:

⁸ Երայն րեղաճ, էջ 14:

մարդկային այնպիսի կարևոր հարանիշների մնալորումը, ինչպիսիք են հայրենասիրությունը, մարդասիրությունը, սերն ու հարգանքը ծնողների ու մանկի նկատմամբ ն, ընդհանրապես, բնկերասիրությունը, բնության նկատմամբ հոգատարության դաստիարակությունը և այլն: Այն, ինչ կարելի է սովորեցնել մայրնեի լեզվի միջոցով, հետագայում չէ անել ուրիշ ոչ մի մեով:

Վեռնա Կ.Վ. Ուշինսկին գրեում էր, որ լեզուն ամենամեծ մանկավարժն ու դաստիարակն է հարկապես կրեխայի կյանքում, որը աշխարհն ընկաում է մայրնեի լեզվի միջոցով: Ուսումնասիրելով մայրնեի լեզուն՝ կրեխան ոչ միայն պարմական հնչյուններ ու բառեր է սովորում, մայրնեի լեզվի մեջ նա գրեում է իր սազի մրամողության և աշխարհայեցողության ասամենազվուրյունները, հայրնեի բնության շունքը, մայրնեի ու գույները⁵:

Սույն «Այրենարանի» հեղինակները, ինչպես նաև նկարիչը, աշխարհ ևն պարամիանարվությունը մտրեում այդ հարցին և փորնել ևն աշխարհամանաչողական աշխարանքները հենց այս րեսանկունից իրականացնելու հնարալորություններ ըննետել:

Մեում է, որ ուսուցիչը դա նկարի և նկարելի դարմնի կրեխաներին:

ՍՏՐԵՆԱՐԱՆԸ ՈՐՊԵՍ ԳՍԱՍԳՐԻՔ

Այրենարանը՝ որպես դասագիրք, յուրահարուկ է և՛ իր խեղիքներով, և՛ այդ խեղիքներն իրականացնող մեթոդներով, և՛ իր բովանդակությամբ, և՛ այդ բովանդակությունը մարմնավորող մեթոդ, որոնք վերջիվերջո հանգում են դասագրքի ինքնարիպ կառուցվածքին:

«Այրենարանում» հեղինակները նպատակամարմար ևն գրել ընթրել գրամանաչության ուսուցումը կրեք փուլերով իրականացնելու ստրին ընդունված, գերականորեն ապացուցված և րարիների փորմով հիմնավորված կղանակը՝ *ա) նուխասցարյուսարակուն կուն նուխասցարենակուն շրջուն, բ) ուրրենակուն կուն գրուսուցման շրջուն, գ) հեարայրենակուն շրջուն*:

Բուն գրուսուցման շրջանը բամակված է կրեք փուլերի՝ հնչյունների սրարամության ու րառերի գրության բարդությանը և խոսքի մեջ գորմածվելու համախակաւությանը համապարասիտակ:

Առաջին փուլում րրված ևն գրությանը և սրարասանությանը չրարերվող ամենագորմածական հնչյուն-րասերը՝ *ա, ու, ի, ռ, ր, ս*:

⁵Նույն րնդում, էջ 13:

և կ, պ, զ, Շ 1:

Երկրորդ փուլում ստացադրված են գործածությանը համեմատաբար պակաս հաճախականություն ունեցող, ինչպես նաև գրությանը ու արվասանությանը փայրկրվող որոշ հնչյուն-փառեր՝ է (և), օ (ո), շ, հ, չ, գ, վ, ո, ղ, իւ, ց, ժ: Է (և)-ն և օ (ո)-ն ունեն գրության երկու փայրկրակ՝ բառակերպի՝ է օ և բառամիջի՝ (և), (ո): Այս դեպքում բառամիջի փայրկրակներին հանձնարարվում է սակ միմիայն բառամիջի «է» և բառամիջի «օ», քայք ոչ կրթեր՝ «շ» կամ «ջ»:

Տարահարակ մտրեցում է պահանջում շ ձայնավորի ուսուցումը, որը հայերևում, ինչպես հայերևի է, լավելիս միշտ չէ որ գրվում է «Այրրևնարանի» գծապարկերևերում այն գրվում է կարմիրով երագծված վանդակով:

Երրորդ փուլում մարուցվող հնչյուն-փառերը ավելի դժվար ուսուցանելի են և արվասանությանը ու գրությանը հաճախ փայրեր՝ ն, ո, շ, ք, գ, ք, ո, շ, ց, ճ, ձ, ձ, ն, ք:

Մրակցից առաջին երկուսը երկրորդ փուլում մարուցվել են փակագծերի մեջ՝ (և), (ո)՝ որպես բառամիջի և բառակերպի «է», «օ»: Երրորդ փուլում դրանց ուսուցումը գնում է փառից դեպի հնչյունը և ոչ թե հնչյունից դեպի փառը, ինչպես մինչ այդ էր: Այսրերը դրանք մարուցվում և ուսուցանվում են փակագծերից դուրս՝ բառակերպի դիրքով և առանկի վերցրած, ընդ որում՝ հ - և հավասար է $j + է$, ուն՝ $q + օ$ հնչյունների միանոյ արվասանությանը:

Բովանդակային առումով «Այրրևնարանի» յուրաքանչյուր էջ մակ ինքնուրույն ու անկախ միավոր է ոչ մի էջ իր բովանդակությանը նախորդի շարունակությունը կամ հաջորդի սկիզբը չէ: Եվ ուսուցիչը պարք է նկարի ունենա, որ յուրաքանչյուր էջ-դաս մի ավարտուն ամբողջություն է, ունի իր սկիզբն ու վերջը: Սակայն սույն «Այրրևնարանի» հեղինակներին որոշ դեպքերում հաջողվել է թեմատիկ ընդհանրություն արեղծել դասագրքի էջ - դասերի միջև: Դրան նպաստել են նաև «Այրրևնարանի» հիմնական հերտանրը՝ *Անին Արան, Ընկր շունչ, Պեպեն Վանա կարուն և Տուր թուրակչը*, որևք ուղեկցում են երևաններին՝ րևարերում լինի թե նկարներում, և երան հեր կիսում դժվարություններն ու հաջողությունները, որախություններն ու խոհերը:

Երբան էլ հեղինակներին հաջողվել է ընդհանրություն արեղծել հնչյուն-փառի ուսուցման և ամրապնդման դասերի միջև: Այսպես՝ պ հնչյուն-փառին նվիրված դասերի հիմնական թեման կենդանաբանական այգին է, յ հնչյուն-փառերը՝ յուսակիրն ու վողոցային երբևերությունը,

Բովանդակություն

ՎեՑ ՏԱՐԵՎԱՆ ԵՐԵՎԱՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԱՌՄՆՁՆԱՏՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	3
ԱՏՔԲԵՆԱՐԱՆԸ՝ ՈՐՊԵՍ ԴԱՄԱԳԻՐՔ	7
ԳՐԱՏԱՆԱԶՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐՎՈՒՑՎԱԿԱՆ - ՆԱՄՆԳՐՎԱԿԱՆ ՆՆՉՈՒՑՔԱՅԱՐԱՑՈՆ, ԿԱՄ ԳԱՌՔԱՄ ԱՏՔՈՂԸ	10
«ԱՏՔԲԵՆԱՐԱՆԻ» ՆՑՈՒԹԵՐԻ ՄԵԹՈՂՎԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՄԸ	12
Նախապարտադրական շքան	12
ԳՐՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՇՐՋԱՆ	37
Առաջին փուլ	38
Երկրորդ փուլ	48
Երրորդ փուլ	55
ՆԵՏԱՏՐԵՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ	60
Նախապարտադրում քաղաքական ընթերցանությանը	60

Չափաք՝ 60/84: Թուղթ՝ օֆսեր:
Տպագրանակը՝ 1200:
Տպագրված է «Էդիթ Պրինտ» ՍՊԸ